

RIIGIKOHUS

PÕHISEADUSLIKKUSE JÄRELEVALVE KOLLEEGIUM

KOHTUMÄÄRUS

Kohtuasja number	5-23-38
Määruse kuupäev	12. veebruar 2024
Kohtukoosseis	Eesistuja Villu Kõve, liikmed Julia Laffranque, Heiki Loot, Kaupo Paal ja Heili Sepp
Kohtuasi	Üldhooldusteenuse rahastamiseks õigustloovate aktide andmata jätmise põhiseaduspärasuse kontroll
Menetluse alus	Põlva Vallavolikogu ja Räpina Vallavolikogu 3. oktoobri 2023. a taotlus ning Tartu Linnavolikogu 10. novembri 2023. a taotlus
Menetlusosalised ja menetluse kaasatud isikud	Põlva Vallavolikogu Räpina Vallavolikogu Tartu Linnavolikogu Riigikogu Õiguskantsler Justiitsminister Sotsiaalkaitseminister Regionaalminister Eesti Linnade ja Valdade Liit
Asja läbivaatamise viis	Kirjalik menetlus

RESOLUTSIOON

Anda Põlva Vallavolikogu ja Räpina Vallavolikogu 3. oktoobri 2023. a taotlus ning Tartu Linnavolikogu 10. novembri 2023. a taotlus lahendamiseks Riigikohtu üldkogule.

1. Räpina Vallavolikogu ja Põlva Vallavolikogu esitasid 3. oktoobril 2023 Riigikohtule taotluse, milles palusid tunnistada põhiseadusega (PS) vastuolus olevaks selliste õigustloovate aktide andmata jätmise, mis sätestaksid kohaliku omavalitsuse üksustele sotsiaalhoolekande seaduse (SHS) §-ga 22¹ pandud kohustuste täieliku rahastamise riigieelarvest. Alternatiivselt palusid taotluse esitajad tunnistada põhiseadusvastaseks seadusandja tegevusetus Riigikohtu üldkogule 16. märtsil 2010 asjas nr 3-4-1-8-09 tehtud otsuse resolutsiooni punkti 1 täitmisel ning selliste õigustloovate aktide andmata jätmise, mis sätestaksid SHS §-ga 22¹ pandud kohustuste täitmisega seotud kulude katmise riigieelarvest osas, milles rikutakse kohaliku omavalitsuse üksuste õigust omavalitsuslike ülesannete rahastamissüsteemi stabiilsusele.

2. 10. novembril 2023 esitas Tartu Linnavolikogu taotluse, milles palus samuti tunnistada põhiseadusega vastuolus olevaks selliste õigustloovate aktide andmata jätmise, mis sätestaksid kohaliku omavalitsuse üksustele SHS §-ga 22¹ pandud kohustuste täieliku rahastamise riigieelarvest.

3. Taotluste esitajad ei pane kahtluse alla seda, et ööpäevaringne üldhooldusteenus on sotsiaalhoolekande seaduse järgi olnud kohaliku omavalitsuse sotsiaalteenuseks alates seaduse jõustumisest 2016. aastal (SHS § 20 jj). Vaidlus on tekkinud sellest, et 1. juunil 2023 jõustus sotsiaalhoolekande seaduse ja tulumaksuseaduse muutmise seadus, millega lisati seadusesse § 22¹, mis pani omavalitsusüksustele täiendavad kohustused rahastada üldhooldusteenuse osutamist teenuse saaja või tema seadusjärgsete ülalpidajate asemel.

4. Nii Räpina Vallavolikogu, Põlva Vallavolikogu kui ka Tartu Linnavolikogu leiavad, et SHS §-ga 22¹ kohaliku omavalitsuse üksustele pandud kohustused on riiklik ülesanne. Samas ei ole kehtestatud õigustloovaid akte, mis näeksid ette SHS §-ga 22¹ pandud kohustuste täieliku rahastamise riigieelarvest. Seetõttu rikub SHS §-ga 22¹ pandud kohustuste rahastamist reguleerivate õigustloovate aktide andmata jätmine PS § 154 lõike 2 teises lauses sätestatud tagatist – omavalitsusüksuse õigust talle seadusega pandud riiklike kohustuste täielikule finantseerimisele riigieelarvest (vt RKÜKo 3-4-1-8-09, punkt 60).

5. Räpina Vallavolikogu ja Põlva Vallavolikogu on esitanud ka kaks alternatiivset taotlust, mis tuleks lahendada eelkõige juhul, kui Riigikohus käsitab SHS §-ga 22¹ kohaliku omavalitsuse üksustele pandud kohustusi kohaliku ülesandena.

6. Sellisel juhul on taotlejate arvates põhiseadusvastaselt jäetud kehtestamata õigustloovad aktid, mis näeksid ette SHS § 22¹ kohustuste täitmisega seotud kulude riigieelarvest katmise osas, milles on rikutud PS § 154 lõikest 1 tulenevat tagatist – omavalitsusüksuse õigust rahastamissüsteemi stabiilsusele (vt RKÜKo 3-4-1-8-09, punkt 59). Lisaks sellele soovivad Räpina Vallavolikogu ja Põlva Vallavolikogu, et Riigikohus tunnistaks põhiseadusega vastuolus olevaks seadusandja tegevusetuse Riigikohtu üldkogu 16. märtsil 2010 asjas nr 3-4-1-8-09 tehtud otsuse resolutsiooni punkti 1 täitmisel.

7. Kohtuasja lahendamiseks tuleb Riigikohtul seega otsustada, kas SHS §-ga 22¹ omavalitsusüksustele pandud kohustuste täitmine on riiklik või kohalik ülesanne, ning hinnata ülesande rahastamise põhiseaduspärasust. Arvestades vaidluse all oleva küsimuse suurt ühiskondlikku kaalu ja võimalikke pikaajalisi mõjusid omavalitsusüksuste rahastamise põhimõtetele, annab kolleegium kohtuasja põhiseaduslikkuse järelevalve kohtumenetluse seaduse § 3 lõike 3 esimesele lausele tuginedes üle Riigikohtu üldkogule.

(allkirjastatud digitaalselt)